

सूर्योदय नगरपालिकाको नगर स्तरिय मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण समिति (गठन तथा परिचालन)
कार्यविधि २०७८

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०७८/०९/२० गते

प्रस्तावना:

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन २०६४ लाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि निर्मित मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) नियमावली २०६५, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) (पहिलो संशोधन) नियमावली २०७७ र मानव बेचबिखन विरुद्धको स्थानीय समिति (गठन तथा परिचालन) निर्देशिका २०६५ अनुसार मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारलाई नियन्त्रण गर्नका लागि केन्द्र देखि स्थानीयतह सम्म समितीहरु गठन तथा परिचालन गर्ने ब्यवस्था गरेको छ । यसै ऐन र नियमावली तथा निर्देशिका अनुसार बिगतमा केन्द्रीय समिती, जिल्ला समिती र स्थानिय समितीहरु गठन तथा परिचालनगरि रोकथाम, संरक्षण, अभियोजन लगायतका कार्य गर्दै आएको छ । यसै क्रममा समन्वय र सहकार्यलाई पनि उच्च प्राथमिकताका साथै मानव बेचबिखन तथा ओसार पसारलाई नियन्त्रण गर्ने विविध कार्यहरु गरिरहेको छ । यसै अनुसार स्थानीय स्तरमा मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण सम्बन्धी समितिहरुको गठनमा एक रूपता ल्याउन तथा परिचालन गर्ने प्रयोजनका लागि कार्यविधिको आवश्यकतालाई मनन गर्दै नगर स्तरिय समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार निर्धारणका लागि यो कार्यविधि तयार पारिएको हो ।

नेपालको संबिधान २०७२ को भाग ३ को धारा २९ मा उल्लेखित शोषण विरुद्धको हकको उपधारा ३ मा कसैलाई पनि बेचबिखन गर्न, दास वा बधुवा बनाउन पाइने छैन र कसैलाई पनि निजको इच्छा बिपरित काममा लगाउन पाइने छैन भनि स्पष्ट उल्लेख गरिएको छ । साथै संघीय राज्यको ब्यवस्था मुताबिक स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अर्न्तगत स्थानीयतह संचालनहुदै आइरहेका छन । उक्त ऐनको दफा १४ मा स्थानीय सरकारले विभिन्न विषयगत समिती उप-समितीहरुको गठन गर्नसक्ने ब्यवस्था गरे मुताबिक मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण नगर स्तरीय तथा वडा समिती गठन गरिने छ ।

नेपालको संबिधान २०७२ को भाग ३ को धारा २९ मा उल्लेखित शोषण विरुद्धको हकको उपधारा ३ मा कसैलाई पनि बेचबिखन गर्न, दास वा बधुवा बनाउन पाइने छैन र कसैलाई पनि निजको इच्छा विपरित काममा लगाउन पाइने छैन भनि स्पष्ट उल्लेख गरिएको छ । साथै संघीय राज्यको ब्यवस्था मुताबिक स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अर्न्तगत स्थानीय तह संचालन हुदै आइरहेका छन । उक्त ऐनको दफा १४ मा स्थानीय सरकारले विभिन्न विषयगत समिती उप-समितीहरुको गठन गर्नसक्ने ब्यवस्था गरे मुताबिक मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण नगर स्तरीय तथा वडा समिति गठन गर्न, कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार अनुसार अनुगमन प्रभावकारी बनाउन वाञ्छनीय भएकोले सूर्योदय नगरपालिकाले मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण गठन तथा परिचालन कार्यविधि २०७८ जारी गरेको छ ।

परिच्छेद – १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:- (१) यस कार्यविधिको नाम “मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण समिति (गठन तथा परिचालन) कार्यविधि २०७८” रहने छ ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:-

(क) “ऐन” भन्नाले मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) ऐन २०६४ सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “नियमावली” भन्नाले मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) नियमावली २०६५, सम्झनु पर्दछ ।

(ग) “स्थानीय तह” भन्नाले सूर्योदय नगरपालिका सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “वडा कार्यालय” भन्नाले सूर्योदय नगरपालिका वडा नं. १ देखि १४ वटै वडा सम्मका सबै वडा कार्यालय सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) “समिती” भन्नाले मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण समिती सम्झनु पर्दछ ।

(च) “नगर स्तरीय समिती” भन्नाले मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण सूर्योदय नगरपालिका स्तरीय समिती सम्झनु पर्दछ ।

(छ) “वडा समिती” भन्नाले मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण सूर्योदय नगरपालिकाका वडा नं १ देखि १४ वटै वडामा गठित समिती सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद – २

नगर स्तरीय समिति गठन

३. मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण नगर स्तरीय समितीको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ । (१) नगरपालिकाको आयोजनामा स्थानीय महिला समूह, लैङ्गिक हिंसा निवारणको लागि निगरानी समूह, नगर बाल सन्जाल, नगर बाल संरक्षण समिति, स्थानीय पत्रकार, समाजसेवी, विभिन्न संघ संस्था, स्वास्थ्य स्वयमसेविका तथा स्थानिय विद्यालयका शिक्षक शिक्षिका, स्थानिय प्रहरी आदिको उपस्थितीमा नगरपालिका स्तरीय भेला गर्ने । उक्त भेला नगरपालिकाको नगरप्रमुखको अध्यक्षतामा बस्ने छ ।

(२) सोही भेलाले देहायका प्रतिनिधिहरूको मनोनयन गरी नगर स्तरीय समिति गठन गर्नेछ ।

४. मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण नगर स्तरीय समिती सम्बन्धि व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ । (१) मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) नियमावली २०६५, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) (पहिलो संशोधन) नियमावली २०७७ र मानव बेचबिखन विरुद्धको स्थानीय समिति (गठन तथा परिचालन) निर्देशिका २०६५ स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १४ अनुसार मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार लाई नियन्त्रण गर्नका लागि सूर्योदय नगरपालिकामा देहाय बमोजिमको नगर स्तरीय समिती रहनेछ ।

तपसिल:

(१) संयोजक: नगरप्रमुख -१

(२) सदस्य: न्यायीक समितिको संयोजक -१

(३) सदस्य: प्रमुख, इलाका प्रहरी कार्यालय -१

(४) सदस्य: प्रधानाध्यापक वा निजले तोकेको शिक्षक (स्थानीय तह भित्रका सबै भन्दा उच्च तहको कुनै एक विद्यालय) -१

(५) सदस्य: संयोजक नगर स्तरीय बाल संजाल -१

- (६) सदस्य: प्रमुख, स्वास्थ्य शाखा -१
- (७) सदस्य: संयोजक, रोजगार सेवा तथा सुचना केन्द्र -१
- (८) सदस्य: प्रमुख, शिक्षा शाखा -१
- (९) सदस्य: नगर, पत्रकार महासंघ वा प्रतिनिधि -१
- (१०) सदस्य: अध्यक्ष, उद्योग वाणिज्य संघ -१
- (११) सदस्य: महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका -१
- (१२) सदस्य: बेचबिखन तथा ओसार पसार विरुद्धको क्षेत्रमा काम गर्ने गैसस संस्थाको प्रतिनिधि २ जना -२
- (१३) सदस्य: मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार पीडित व्यक्तिहरु मध्येबाट सम्बन्धित स्थानीयतहले मनोनीत गरेको १ जना सदस्य (उपलब्ध भए सम्म) -१
- (१४) सदस्य सचिव: प्रमुख, महिला तथा बालबालिका शाखा -१

५. नगर स्तरीय समितीले कानुनी संरचनागत, कार्यविधिगत तथा अन्य आवश्यक विषयमा मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार नियन्त्रण जिल्ला समिती, प्रदेश १ को सामाजिक विकास मन्त्रालय, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक मन्त्रालय लगायत सम्बन्धित निकाय संग समन्वय गर्नेछ ।

परिच्छेद – ३

नगर स्तरीय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

६. नगर स्तरीय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।
- क) मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार विरुद्ध स्थानीय अभियान तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
 - ख) मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार सँग सम्बन्धित स्थानीयतहमा लगत तथा अभिलेख अद्यावधिक गर्ने ।
 - ग) पिडित सहायताका लागि आवश्यक अन्तर्निकाय तथा अन्तर स्थानीयतह समन्वय तथा सिफारीसको कार्य गर्ने ।
 - घ) स्थानीय स्तरमा पिडित सहायता तथामानव बेचबिखन विरुद्धका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न मानव बेचबिखनविरुद्धको कोष स्थापना र सञ्चालन गर्ने
 - ङ) स्थानीय तहमा सभा सदस्य तथा सरोकारवालाहरु मानव बेचबिखनका विविध विषयमा प्रशिक्षण तथा क्षमता विकास गोष्ठी सञ्चालन गर्ने ।
 - च) स्थानीय स्तरका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न अन्य सरकारी निकाय, गैसस तथा निजि क्षेत्रसँग सहकार्य र समन्वयगर्ने ।
 - छ) प्रत्येक वडामा वडा अध्यक्ष वा तोकिएको सदस्यको संयोजकत्वमा मानव बेचबिखन विरुद्धको वडास्तरीय समिति गठन र परिचालन तथा सबलीकरण गर्ने ।
 - ज) नगरस्तरीय समितिको बैठक बार्षिक न्युनतम ६ पटक र आवश्यकता अनुसार सो भन्दा बढी पनि बस्न सक्नेछ ।
 - झ) नगरपालिकामा रहेका रोजगार प्रवर्द्धन, महिलाविकास, बालअधिकार प्रवर्द्धन, कृषि विकास, पशु विकास वा यस्तै समुदायमा केन्द्रित कार्यक्रमहरुलाई पीडित तथा जोखिम क्षेत्रका बासिन्दाहरुलाई लक्षित गरी सञ्चालन गर्ने ।

परिच्छेद – ४

वडा स्तरीय समिति

७. मानव बेचबिखन विरुद्धको वडा स्तरीय समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ । (१) वडाको हकमा स्थानीय महिला समूह, लैङ्गिक हिंसा निवारणको लागि निगरानी समूह बाल क्लब, स्थानीय पत्रकार, समाज सेवी, विभिन्न संघ संस्था, स्वास्थ्य स्वयम सेविका तथा स्थानिय विद्यालयका शिक्षक शिक्षिका, स्थानिय प्रहरी आदिको उपस्थितीमा वडा स्तरीय भेला गर्ने । उक्त भेला वडा अध्यक्षको अध्यक्षतामा बस्ने छ । (२) सोही भेलाले देहायका प्रतिनिधिहरूको मनोनयन गरी वडा स्तरीय समिति गठन गर्नेछ ।

८. वडा स्तरीय समिती सम्बन्धि व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ । (१) स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १४ अनुसार स्थानीय सरकारले विभिन्न विषयगत समिती उप-समितीहरूको गठन गर्नसक्ने व्यवस्था रहेको र मानव बेच बिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रणका लागि सूर्योदय नगरपालिकाले प्रत्येक वडामा देहाय बमोजिमको वडा स्तरीय समिती गठन गर्नेछ । वडा समितिमा देहाय बमोजिमका पदाधिकारी रहने व्यवस्था रहेको छ ।

तपसिलः

- (१) संयोजक: वडाअध्यक्ष -१
- (२) सदस्य: महिला प्रतिनिधि, वडा स्तरीय महिला सदस्य -१
- (३) सदस्य: सिमान्तकृत तथा दलित समुदायबाट महिला -१
- (४) सदस्य: महिला समुह वा किशोरी समुह -१
- (५) सदस्य: वडा स्तरीय बालक्लवबाट -१
- (६) सदस्य: प्रधानाध्यापक, वडा भित्रका सबैभन्दा उच्च तहको विद्यालय -१
- (७) सदस्य: प्रमुख, वडा भित्रका स्वास्थ्य सेवा केन्द्र -१
- (८) सदस्य: स्थानीय प्रहरी कार्यालय -१
- (९) सदस्य: स्थानीय तहमा क्रियाशील मानव बेचबिखनको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाका प्रतिनिधि -१
- (१०) सदस्य: मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार पीडित व्यक्तिहरू मध्येबाट सम्बन्धित वडाले मनोनीत गरेको एक जना सदस्य (उपलब्ध भएसम्म) -१
- (११) सदस्य सचिव: वडा सचिव -१

परिच्छेद - ५

वडा स्तरीय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

९. वडा स्तरीय मानव बेचबिखन विरुद्धको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- क) मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार विरुद्ध स्थानीय अभियान तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- ख) आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र पिडितको उद्धार तथा संरक्षणको व्यवस्था गर्दै, पिडित सहायताका लागि आवश्यक अन्तर्निकाय तथा अन्तरस्थानीय तह समन्वय तथा सिफारीसको कार्य गर्ने ।
- ग) स्थानीय तहमा सभा सदस्य तथा सरोकारवालाहरू मा मानव बेचबिखनका विविध विषयमा प्रशिक्षण तथा क्षमता विकास गोष्ठी सञ्चालन गर्ने ।
- घ) वडा स्तरीय समितिको बैठक बार्षिक न्युनतम ६ पटक र आवश्यकता अनुसार सो भन्दा बढी पनि बस्न सक्नेछ ।